

УДК: 336.64

Педченко Г.П., к.е.н., доцент
Власюк Ю.О., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Анотація. В статті проведено статистичний аналіз стану підприємництва Запорізької області у 2015 році, зокрема, визначено місце області за основними показниками підприємницької діяльності серед регіонів України. Здійснено розподіл суб'єктів господарювання та підприємств області по основних показниках діяльності. Визначено вплив середніх та малих підприємств на економічний та соціальний розвиток області, розглянуто їх структуру за видами економічної діяльності. Проаналізовано концентрацію підприємств у містах обласного значення та районах Запорізької області, зайнятість та соціальні й економічні показники їх діяльності. Здійснено розподіл прибуткових підприємств області за розміром і видами економічної діяльності у 2015 році.

Ключові слова: підприємництво, суб'єкт господарювання, фізична особа-підприємець, велике підприємство, середнє підприємство, мале підприємство, Запорізька область

JEL Classification R12

Pedchenko G., Vlasiuk Y.,
PhD in Economic Sciences, Associated Professors,
Department of entrepreneurship, trading and exchange activity,
Tavria State Agrotechnological University

MODERN STATE OF ENTREPRENEURSHIP IN ZAPORIZHIA REGION

Summary. According to statistical analysis of the entrepreneurship condition in Zaporizhia region in 2015, given in the article, it has been defined that in compliance with the key indicators of entrepreneurial activity the region was taken up its place in the top ten among the regions of Ukraine. Business entities and regional enterprises allocation via major activity indices have been implemented. It was determined that enterprises make up 15,3% of all market participants and provide 91,4% of the products realized by them).

Thus a significant impact on economic and social development of the region is being carried out by medium and small enterprises providing slightly less than half of the total production volume, works and services, functioning and creating jobs in different spheres of economic activity. The concentration of enterprises in the cities of regional importance and districts in Zaporizhia region, employment, as well as social and economic indicators of these activities have been analyzed. The largest number of businesses per 10 thousand people of current population have been observed in Zaporizhia, Azov and Chernihiv districts, the smallest number - in Kamensko-Dniprovsky district, Tokmak and Energodar; the share of profitable enterprises in the region made up 77.3%.

As a result, in 2015 the enterprises in Zaporizhia region got unprofitable financial result before tax, mainly due to unprofitable surplus of large industry enterprises. The distribution made among region enterprises having got profit in 2015 in size and economic activities showed that best results in 2015 among the key economic sectors had been reached by agriculture, forestry and fishery enterprises.

Key words: entrepreneurship, entity, individual entrepreneur, large enterprise, medium enterprise, small enterprise, Zaporizhia region.

Постановка проблеми. У нинішній час суб'єкти підприємницької діяльності в Україні функціонують у несприятливих умовах зовнішнього та внутрішнього середовища, яке характеризується стрімким падінням курсу національної валюти та, як наслідок, зниженням інвестиційної привабливості української економіки, військовими діями та

іншими дестабілізаційними чинниками, що негативно впливає на діяльність цих суб'єктів. Економічне зростання та безпека країни залежать від ефективно функціонуючих підприємницьких структур. У свою чергу, діяльність цих структур впливає на вирішення соціальних проблем, забезпечення високого життєвого рівня населення, тому

аналіз сучасного стану та розвитку підприємництва набуває особливої актуальності

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти розвитку підприємництва знайшли своє відображення в працях таких науковців та практиків: Н. Бех, З.С. Варналій, М.І. Діба, Г.М. Захарчин, В.М. Ключко, А.П. Самойленко, О.В. Скорук [7] та ін. При цьому подальшого дослідження вимагають питання розвитку та функціонування підприємництва в окремих регіонах України.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз підприємницької діяльності різних суб'єктів господарювання в Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. Відродження підприємницької діяльності в Україні відбулося з часу створення незалежної української держави. Проте цей процес відбувався в умовах недостатнього нормативно-правового забезпечення підприємницької діяльності, відсутності ефективних механізмів державного регулювання розвитку підприємництва, надмірного контролю з боку державних контролюючих органів, високого рівня тінізації економіки, ускладнення процесу реєстрації підприємницької діяльності та отримання необхідних дозвільних документів тощо [7, с. 107].

Право на здійснення підприємницької діяльності – одне з конституційних прав громадянина. Відповідно до Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом [4]. Згідно з Господарським кодексом України, підприємство – це самостійна, ініціативна, систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) на власний ризик з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого середнього або великого підприємництва [1]. Необхідно також зазначити, що, починаючи з 2012 р., законодавчо визначені критерії ідентифікації суб'єктів підприємництва були уніфіковані з нормами ЄС. Основна від-

мінність полягала у наявності додаткового критерію – обсягу балансу підприємства, який діє в ЄС і може обиратися замість критерію обсягу річного обороту компанії [9].

В Україні питанням підприємницької діяльності приділяють значну увагу. Проте порівняно з розвиненими країнами її рівень недостатній та потребує покращення. Результати досліджень Світового банку «Ведення бізнесу – 2015» доводять, що за простотою ведення бізнесу Україна в 2015 р. займала 82-ге місце з 183 країн світу [8].

За основними показниками підприємницької діяльності у 2015 році Запорізька область знаходилась в першій десятці серед регіонів України. Так, серед усіх регіонів область займала четверте та шосте місця за кількістю підприємств та фізичних осіб-підприємців у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, маючи показники вищі за середні по країні. За середньорічною кількістю зайнятих та найманих працівників до кількості вказаних працівників на підприємствах по Україні (по 4,3%) область посідала сьоме місце, а за аналогічними показниками у розрахунку до загальної кількості зайнятих (4,8%) та найманих працівників (4,5%) у фізичних осіб-підприємців по Україні – п'яте та шосте місця відповідно. Запорізька область посідала сьоме та п'яте місце за часткою реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємств (3,6%) та фізичних осіб-підприємців (4,4%) у загальному обсязі реалізованої у країні продукції [6].

В Запорізькій області у 2015 році функціонувало 94405 суб'єктів господарювання, з них 14423 підприємств (15,3%) та 79982 фізичних осіб-підприємців (84,7%). Таким чином, кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення області становила 82 одиниці, фізичних осіб-підприємців – 454. При цьому з 201,04 млрд. грн. реалізованої цими суб'єктами продукції, підприємствами забезпечено 91,4% загального обсягу або 183,7 млрд. грн., а частка підприємств у структурі зайнятих та найманих працівників складає 70,5% (263 тис. осіб) та 89,7% (257,7 тис. осіб) відповідно (рис.1).

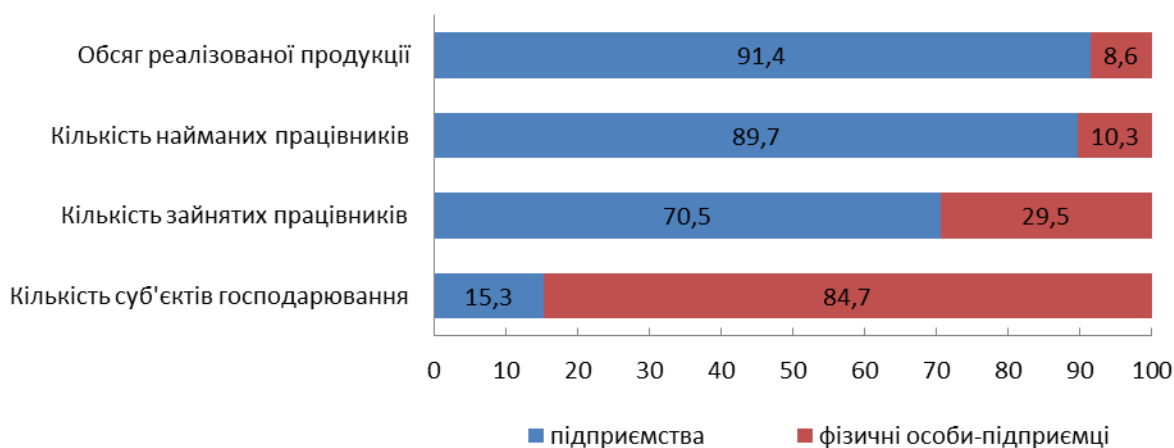

Рис. 1. Розподіл суб'єктів господарювання Запорізької області по основних показниках діяльності в 2015 році, %

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Запорізькій області [6]

При цьому у загальній кількості підприємств суб'єктів підприємницької діяльності області 99,88 % склали середні (587 одиниць, або 4,1%) та малі підприємства (13819 одиниць, або 95,8%). Питома вага найманих працівників у цих підприємствах складала 70,6% (181, 8 тис. осіб), а витрати на оплату їх праці склали 52,6% (6,7 млрд. грн.) від загальнообласного обсягу. Разом з тим, 52,3% обсягу реалізованої продукції припадало на 17 великих підприємств області, 16 з яких працюють у галузі промисловості, частка середнього та малого підприємництва у загальному обсязі продукції становила відповідно 29,7 та 18,0%.

Таким чином, на економічний та соціальний розвиток області значно впливали саме середні та малі підприємства, які забезпечують менше половини всього обсягу продукції, робіт та послуг, функціонуючи та створюючи робочі місця в різних сферах економічної діяльності.

Зокрема, мале та середнє підприємництво Запорізької області зосереджено у галузях торгівлі (27,9%), сільського господарства (18,5%), промисловості (13%). Малі та середні підприємства менш за все зайняті фінансовою та страховою діяльністю (0,63%), в сферах мистецтва, спорту, розваг та відпочинку(0,48%) та освіти (0,47%) (рис. 2).

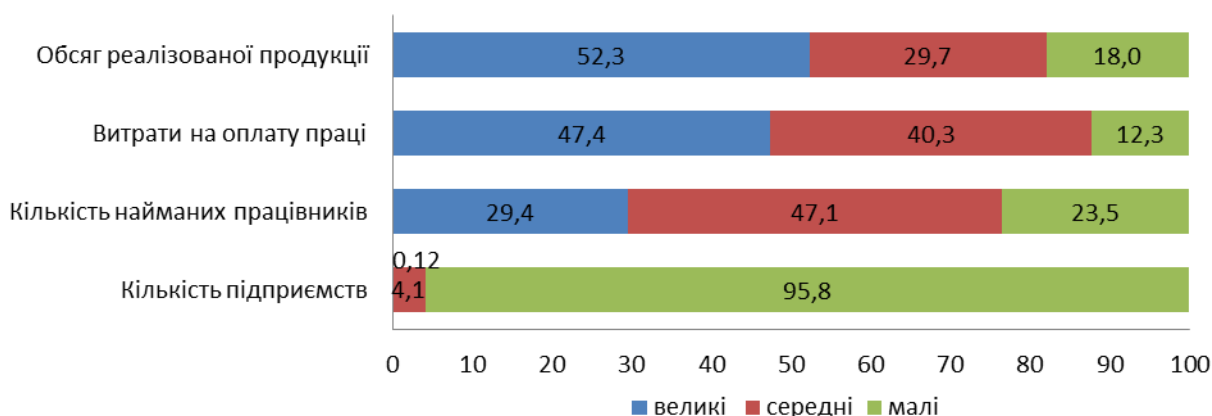

Рис. 2. Розподіл підприємств Запорізької області по основних показниках діяльності в 2015 році, %

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Запорізькій області [5]

Одним з індикаторів розвитку підприємницької сфери є показник кількості суб'єктів підприємництва на 10 тис. осіб. Максимальна кількість підприємств припадає на території з розвинутою ринковою інфраструктурою і Запорізька область не є виключенням. Так, більше 8,7 тис. підприємств (60,6%) функціонували у місті Запоріжжі, питома вага найманих працівників на цих підприємствах становила 185,7 тис осіб (72,1%), на оплату праці витрачено близько 10,2 млрд. грн. (79,6%), при цьому обсяг реалізованої продукції склав майже 144,1 млрд. грн., тобто 78,4% від реалізованої в області продукції. Частка прибуткових підприємств міста становила лише 73,3% (при середньообласному рівні 77,3%), а отриманий фінансовий результат (сальдо прибутку і збитку) був негативним: загальні збитки склали майже 8,9 млрд. грн.

У м. Мелітополі працювало 5,6% підприємств, частка зайнятих і найманих працівників становила по 4,8%, витрати на оплату праці становили 2,7% до загального підсумку, реалізовано 3,1% продукції від загальнообласного обсягу, 77,1% прибуткових підприємств забезпечили загальний прибуток 363,2 млн. грн. та позитивне сальдо у 311,3 млн. грн.

3,3% продукції, робіт та послуг були реалізовані 5% підприємств м. Бердянська, де працюють по 4,5% зайнятих та найманих працівників області, а частка витрат на оплату їх праці становила 3,5% від загального обсягу. При цьому діяльність 74,7% прибуткових підприємств міста дозволила одержати 707,5 млн. грн. прибутку, в результаті чого позитивний фінансовий результат (сальдо) становив 591,8 млн. грн. (рис. 3).

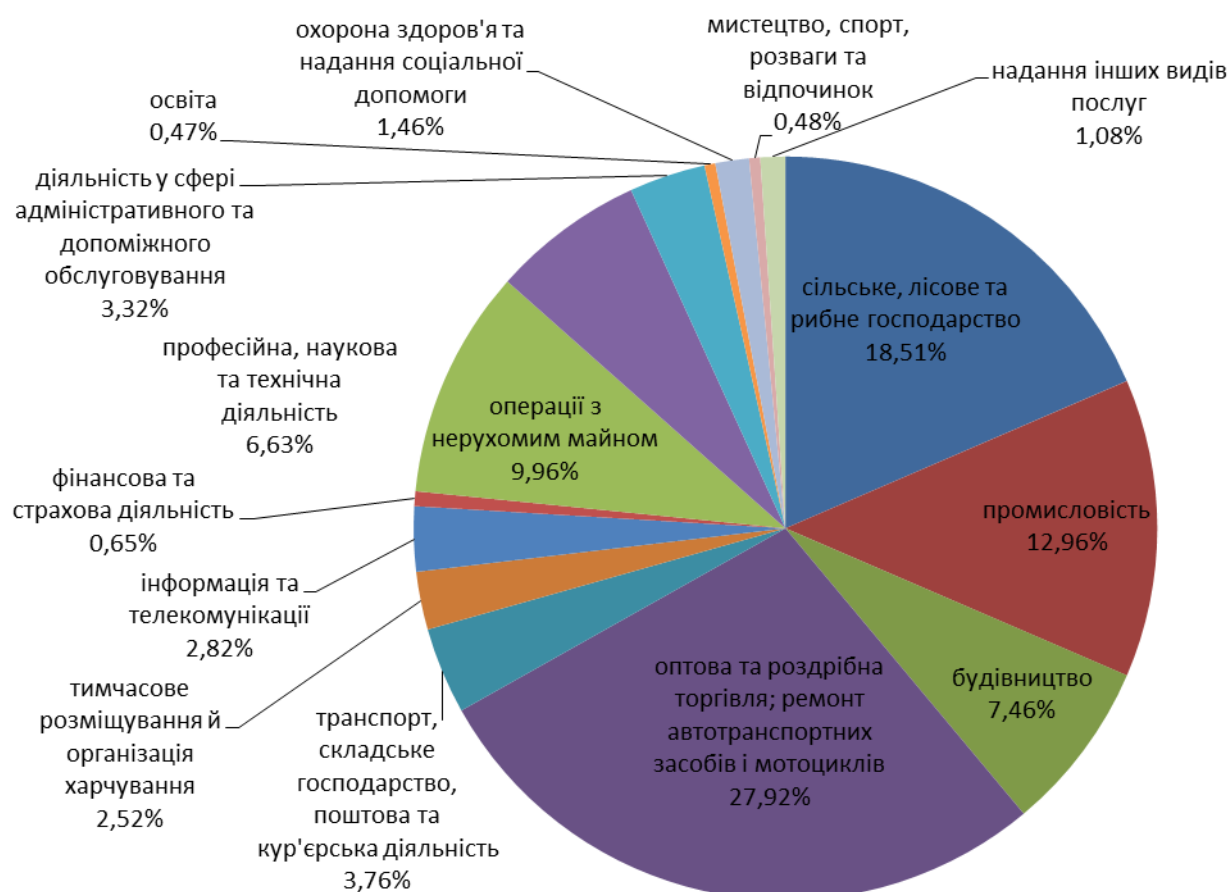

Рис. 3. Розподіл середніх та малих підприємств-суб'єктів господарювання Запорізької області за видами економічної діяльності у 2015 році

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Запорізькій області [5]

При цьому ні м. Мелітополь, ні м. Бердянськ не є лідерами за кількістю підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, маючи показники нижчі за середньообласний, тоді як у м. Запоріжжі цей показник дорівнював 115 одиниць, у тому числі 108 малих підприємств.

Індикатором розвитку підприємницької сфери є показник кількості суб'єктів підприємництва на 10 тис. осіб. У Запорізькій області концентрація підприємств становила в середньому 82 підприємства на 10 тис. осіб,

з них 79 малих. Таким чином, крім м. Запоріжжя, середньообласний показник концентрації підприємств перевищено у Веселівському районі – 104 од. (у т.ч. 98 малих), Приазовському районі – 89 од. (у т.ч. 81 малих) та Чернігівському районі – 83 од. (у т.ч. 80 малих), де на 619 підприємствах (4,3%), з яких 89% є прибутковими, зайнято 1,8% працівників, які забезпечили 1% сукупного обсягу реалізованої продукції та позитивне сальдо у 756,7 млн. грн. (табл. 1)

Таблиця 1

Концентрація підприємств і зайнятість у містах обласного значення та районах Запорізької області, 2015 р.

Міста та райони	Середньорічне наявне населення, тис. осіб	Кількість підприємств				Кількість зайнятих працівників		Кількість найманих працівників	
		од.	%	в розрахунку на 10 000 осіб		осіб	%	осіб	%
				всього	малих				
Усього по області	1759,8	14423	100	82	79	263010	100	257658	100
м. Запоріжжя	759,5	8734	60,6	115	108	188487	71,7	185860	72,1
м. Бердянськ	117,7	726	5,0	62	53	11761	4,5	11584	4,5
м. Енергодар	54,5	216	1,5	40	29	3567	1,4	3488	1,4
м. Мелітополь	156,2	804	5,6	51	50	12588	4,8	12344	4,8
м. Токмак	32,3	105	0,7	33	26	1578	0,6	1527	0,6
райони									
Більмацький	22,6	155	1,1	69	68	1753	0,7	1660	0,6
Бердянський	25,6	177	1,2	69	58	1603	0,6	1509	0,6
Василівський	64,3	286	2,0	44	43	7422	2,8	7286	2,8
Великобілозерський	8,1	64	0,4	79	76	632	0,2	588	0,2
Веселівський	21,8	227	1,6	104	98	1745	0,7	1587	0,6
Вільнянський	47,7	294	2,0	62	64	3290	1,3	3155	1,2
Гуляйпільський	27,2	126	0,9	46	40	2390	0,9	2340	0,9
Запорізький	57,9	312	2,2	54	46	2732	1,0	2603	1,0
Кам'янсько-Дніпровський	40,6	117	0,8	29	26	1224	0,5	1159	0,4
Мелітопольський	49,9	232	1,6	46	42	3099	1,2	2976	1,2
Михайлівський	29,3	137	0,9	47	38	1356	0,5	1291	0,5
Новомиколаївський	16,2	111	0,8	69	73	1019	0,4	952	0,4
Оріхівський	46,4	345	2,4	74	68	2647	1,0	2401	0,9
Пологівський	40,7	253	1,8	62	55	5276	2,0	5158	2,0
Приазовський	27,8	247	1,7	89	81	1827	0,7	1688	0,7
Приморський	30,4	137	0,9	45	38	2179	0,8	2109	0,8
Розівський	9	71	0,5	79	73	499	0,2	447	0,2
Токмацький	22,8	160	1,1	70	64	1366	0,5	1239	0,5
Чернігівський	17,4	145	1,0	83	80	1265	0,5	1156	0,4
Якимівський	34	242	1,7	71	67	1705	0,6	1551	0,6

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Запорізькій області [5]

Найменша щільність підприємств спостерігалась у Кам'янсько-Дніпровському районі – 29 одиниць (у т. ч. 26 малих), м. Токмак – 33 од. (у т. ч. 26 малих), м. Енергодар – 40 одиниць (у т. ч. 29 малих) на 10 тис. осіб наявного населення. При цьому, 2% зайнятих

працівників на підприємствах м. Токмака та м. Енергодара забезпечили 0,5% сукупного обсягу реалізованої продукції, а загальний фінансовий збиток становив 42,1 млн. грн. (табл. 2).

Таблиця 2

Основні економічні показники діяльності підприємств у містах обласного значення та районах Запорізької області, 2015 р.

Міста та райони	Обсяг реалізованої продукції		Витрати на оплату праці		Підприємства, які одержали прибуток		Фінансовий результат (сальдо), млн. грн.
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	%	млн. грн.	
Усього по області	12805,4	100	183707,1	100	77,3	18010,4	-2761,5
м. Запоріжжя	10196,8	79,6	144088,9	78,4	73,3	11278,5	-8895,6
м. Бердянськ	452,9	3,5	6097,8	3,3	74,7	707,5	591,8
м. Енергодар	132,7	1,0	573,5	0,3	77,3	55,4	-8,0
м. Мелітополь	351,4	2,7	5749,1	3,1	77,1	363,2	311,3
м. Токмак	33,3	0,3	307,5	0,2	70,6	22,6	-36,1
райони							
Більмацький	55,2	0,4	1245,4	0,7	90,8	373,0	368,5
Бердянський	46,9	0,4	692,3	0,4	83,9	215,5	192,5
Василівський	512,6	4,0	3055,9	1,7	83,6	546,1	515,2
Великобілозерський	19,7	0,2	235,9	0,1	96,5	114,65	114,64
Веселівський	42,8	0,3	488,2	0,3	88,4	97,9	75,7
Вільнянський	119,1	0,9	2203,7	1,2	88,5	452,6	433,6
Гуляйпільський	81,1	0,6	943,1	0,5	91,0	358,6	353,8
Запорізький	77,9	0,6	1426,3	0,8	86,5	381,5	346,6
Кам'янсько-Дніпровський	28,9	0,2	582,8	0,3	79,6	186,2	184,0
Мелітопольський	78,5	0,6	1343,6	0,7	86,8	264,6	258,0
Михайлівський	39,0	0,3	59,7	0,3	88,6	222,8	221,8
Новомиколаївський	29,0	0,2	534,9	0,3	90,6	230,8	229,5
Оріхівський	59,8	0,5	129,3	0,7	84,6	336,2	323,5
Пологівський	212,8	1,7	8808,8	4,8	90,8	803,8	723,7
Приазовський	41,2	0,3	925,3	0,5	88,4	187,6	152,4
Приморський	57,0	0,4	615,1	0,3	83,3	157,8	139,5
Розівський	14,3	0,1	159,7	0,1	93,9	44,1	43,5
Токмацький	45,7	0,4	64,3	0,3	82,9	247,3	246,3
Чернігівський	34,6	0,3	510,4	0,3	91,0	171,0	170,7
Якимівський	42,6	0,3	586,2	0,3	79,2	191,2	181,6

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Запорізькій області [5]

Особливої уваги заслуговує також діяльність підприємств Пологівського району, де 2% зайнятих працівників забезпечили 4,8% загальнообласного обсягу реалізованої продукції (8,8 млрд. грн.) та одержали найвищий в області фінансовий результат – 723,7 млн. грн. прибутку. При цьому в районі не відмічено високої концентрації підприємств: кількість підприємств в розрахунку на 10 тис. осіб становила 62 одиниці, з них 55 малих, однак частка прибуткових підприємств становить 90,8%. Таким чином, важливою є не тільки щільність підприємств, але й розмір і сфера їх економічної діяльності. Більше половини підприємств Пологівського району задіяні в сільському господарстві. Промисловий потенціал району складають середні та малі підприємства харчової, хімічної та металургійної промисловості.

У 2015 році підприємства Запорізької області отримали збитковий фінансовий результат до оподаткування, у т.ч. загальний збиток по великих підприємствах становив 1,85 млрд. грн., по середніх – 3,36 млрд. грн. Позитивне сальдо фінансового результату діяльності у 2,44 млрд. грн. отримали лише малі підприємства області.

Частка великих підприємств, що одержали прибуток у 2015 році від загальної чисельності, становить 70,6%, або 12 одиниць (сума їх прибутку склала 18 млрд. грн), середніх – 75%, або 706 одиниць (сума прибутку – 4,5 млрд. грн.); малих – 77,4 %, або 301 одиниць (сума прибутку – 4,25 млн. грн.).

Серед основних секторів економіки найкращі результати у 2015 році продемонстрували підприємства сільського, лісового і рибного господарства, де 90,3% середніх підприємств і 95,9% малих підприємств були прибутковими. У цілому в цьому секторі 90,5% підприємств були прибутковими, а їх загальний фінансовий результат склав 4,8 млрд. грн.

Позитивне сальдо прибутку і збитку мали підприємства в сферах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (229,4 млн. грн.), інформації та телекомунікації (32,8 млн. грн.), освіти (1,5 млн. грн.) та надання інших послуг (3,4 млн. грн.).

Такий вагомий сектор як промисловість мав нижчу за загальнообласну частку прибуткових підприємств – 76,8%, і, хоча питома вага прибуткових малих підприємств становила 78,3%, загальний фінансовий результат був від'ємним і становив -5,1 млрд. грн. (рис.4).

Сектор оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів також мав кращий показник частки прибуткових підприємств, ніж в цілому на підприємствах Запорізької області – 79,6%. Проте загальний фінансовий результат був від'ємним – 1,8 млрд. грн.

Незважаючи на неповну інформацію про деякі сектори з причин конфіденційності даних, можна сказати, що найменше прибуткових підприємств в області у 2015 році було у сферах діяльності, пов'язаних з мистецтвом, спортом, розвагами та відпочинком (63,6% прибуткових підприємств у цілому); операціями з нерухомим майном (63%), фінансовою і страховою діяльністю (58,4%). Зниження купівельної спроможності населення і зменшення попиту призвели до найнижчих показників прибутковості саме у цих секторах.

У Запорізькій області значну увагу приділяють питанням розвитку малого та середнього підприємництва. Зокрема, розроблена Комплексна програма розвитку малого і середнього підприємництва в Запорізькій області на 2017-2018 роки [3], направлена на вдосконалення умов їх розвитку з розбудовою інфраструктури розвитку бізнесу, що відповідає сучасним тенденціям економічного розвитку України та збільшення частки малого та середнього бізнесу в галузях реального сектору виробництва та сфери послуг. За підтримки Проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міста» (Проект ПРОМІС) було запроваджено розроблення Концепції розвитку малого і середнього підприємництва у Запорізькій області на період до 2022 року, яка спрямована на виявлення проблем, які перешкоджають розвитку бізнесу, та шляхів їх усунення, мінімізації проблем та унеможливлення їх появи у майбутньому.

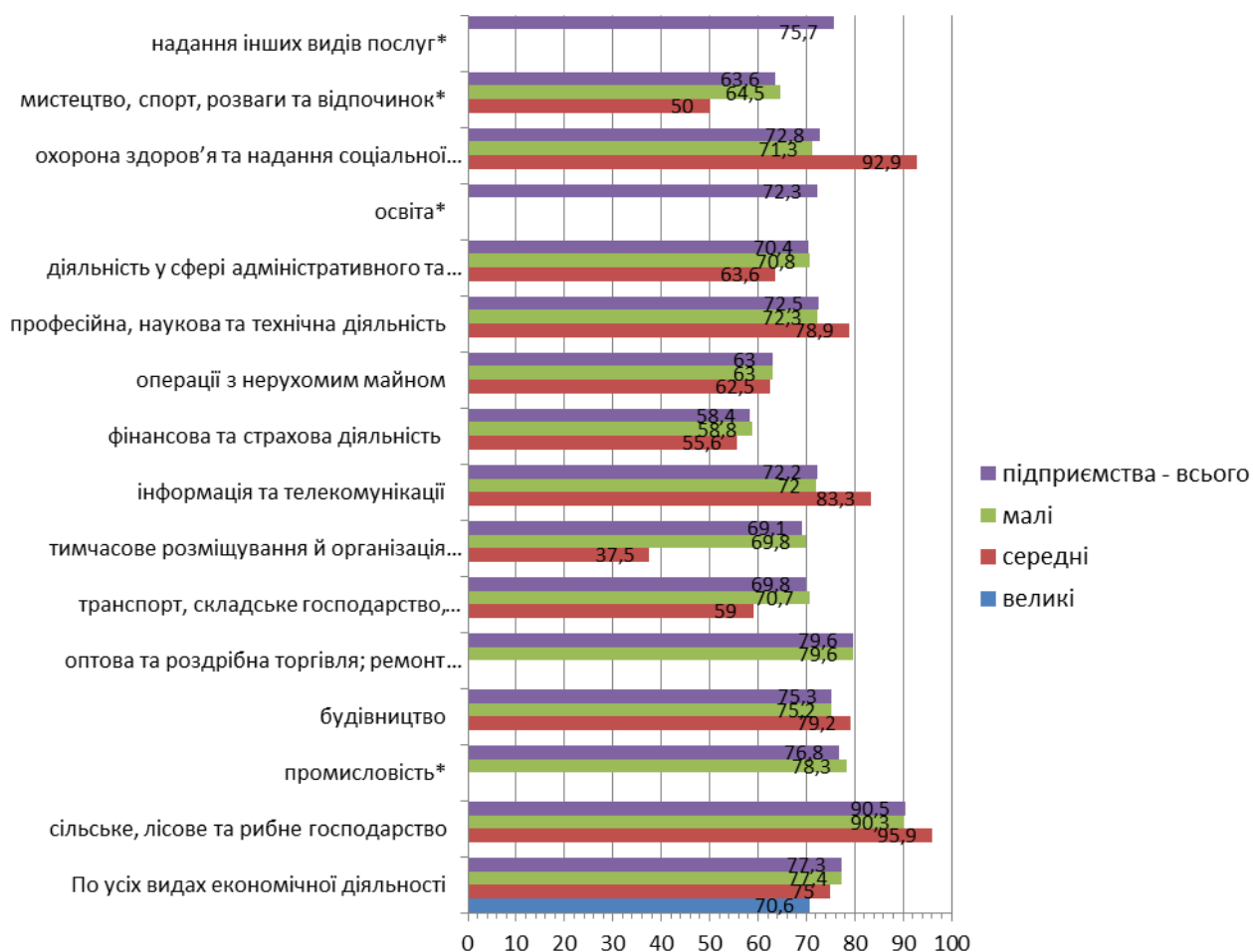

Рис. 4. Розподіл підприємств, що отримали прибуток у 2015 році, за розміром і видами економічної діяльності, %

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації.

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Запорізькій області [5]

Однак, попередній аналіз ефективності фінансування регіональних програм підтримки, наприклад, малого підприємництва свідчить про недостатність та неритмічність бюджетного фінансування заходів регіональних програм, відсутність дієвого механізму планування видатків та контролю за їх використанням суб'єктами підприємництва. [2, с.224] У зарубіжній же практиці бюджетні важелі стимулювання підприємницької активності, зокрема у сфері малого бізнесу, демонструють високу ефективність [9, 11].

Висновки. Попри безперечну важливість великих підприємств для економіки області та країни, для формування ВВП та бюджетів, вони не здатні забезпечити споживачів певними товарами та послугами. На сьогодні

ні у переважній більшості видів економічної діяльності тільки сектор малого та середнього підприємництва забезпечує до 100% товарів та послуг. Більшість підприємств області відноситься до категорії малих і середніх; сектор малого і середнього підприємництва включає також фізичних осіб-підприємців. Незважаючи на чисельну перевагу цих типів суб'єктів господарювання, їх важливість для економіки і суспільного розвитку регіону та країни в цілому, політика щодо підтримки їх діяльності чітко не визначена і непослідовна. Однією з основних задач економіки країни щодо розвитку малого і середнього підприємництва є формування ефективної, економічно обґрунтованої національної та регіональної політики.

Список літератури

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2013 р. № 436-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Григораш О. В. Оцінка ефективності застосування бюджетних важелів стимулювання розвитку малого підприємництва / О. В. Григораш // *Бізнес Інформ*. – 2016. - №1. - с. 224-229.
3. Комплексна програма розвитку малого і середнього підприємництва в Запорізькій області на 2017-2018 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000065/65781/proekt-kp-na-2017-2018.rtf>
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Скорук О.В. Стан та проблеми розвитку підприємництва в Україні / О.В. Скорук // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. - 2016. - Випуск 2 (02). - с. 107-110
8. Doing Business -2015. Doing Business in a More Transparent World. Mode of access: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>
9. Donna Kelley, Slavica Singer, Mike Herrington Global Entrepreneurship Monitor. 2015/16 Global Report. Mode of access: <http://www.gemconsortium.org/report>
10. European Commission. «Growth/ Internal market, industry, entrepreneurship and SMEs. What is an SME?» [Electronic resource]. – Mode of access : <http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment>
11. Supporting Small Businesses and Creating Jobs [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.whitehouse.gov/omb/factsheet/supporting-small-businesses-and-creating-jobs>

List of references

1. Hospodars'kyj kodeks Ukrajinjy vid 16 sičnja 2013 r. # 436-IV // [Online]. – Available at: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Hryhoraš, O. V. (2016) Ocinka efektyvnosti zastosuvannja bjuđžetnyx važeliv stymuljuvannja rozvytku maloho pidpryjemnyctva. *Biznes Inform.* - №1.- p. 224-229.
3. Kompleksna prohrama rozvytku maloho i seredn'oho pidpryjemnyctvav Zaporiz'kij oblasti na 2017-2018 roky [Online]. - Available at: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000065/65781/proekt-kp-na-2017-2018.rtf>
4. Konstytucija Ukrajinjy, pryjnjata na pjatij sesiji Verxovnoji Rady Ukrajinjy 28 červnja 1996 r. [Online]. – Available at: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Oficijnyj sajт Holovnoho upravlinnja statystyky u Zaporiz'kij oblasti [Online]. – Available at: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
6. Oficijnyj sajт Deržavnoji služby statystyky Ukrajinjy [Online]. – Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Skoruk, O.V. (2016) Stan ta problemy rozvytku pidpryjemnyctva v Ukrajinj. *Sxidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja*. Vypusk 2 (02), p. 107-110.
8. Doing Business, (2015) Doing Business in a More Transparent World [Online]. - Available at: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>
9. Donna Kelley, Slavica Singer, Mike Herrington Global Entrepreneurship Monitor. 2015/16 Global Report [Online]. – Available at: <http://www.gemconsortium.org/report>
10. European Commission. «Growth/ Internal market, industry, entrepreneurship and SMEs. What is an SME?» [Online]. – Available at: <http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment>
11. Supporting Small Businesses and Creating Jobs [Online]. – Available at: <https://www.whitehouse.gov/omb/factsheet/supporting-small-businesses-and-creating-jobs>